

BOSHLANG'ICH TA'LIM PEDAGOGIKASI, INNOVATSIYASI VA INTEGRATSIYASI

Meliyeva Dilfuza O'ralovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Doyorova Saodat Qurbonovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5 bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17333253>

Annotatsiya: Maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash va integratsion yondashuvning ahamiyati tahlil qilingan. Boshlang'ich sinflarda fanlarni uyg'unlashtirib o'qitishning samarali usullari, zamonaviy metodlar, xorijiy tajribalar va ularning O'zbekiston ta'lim tizimiga tatbiqi yoritilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, innovatsiya, integratsiya, pedagogik texnologiya, STEAM, loyiha asosida ta'lim.

Аннотация : В статье анализируется значение применения инновационных педагогических технологий и интегративного подхода в начальном образовании. Рассматриваются эффективные методы преподавания интегрированных дисциплин в начальных классах, современные подходы, зарубежный опыт и их применение в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова: начальное образование, инновации, интеграция, педагогические технологии, STEAM, обучение на основе проектов.

Annotation : The article analyzes the importance of applying innovative pedagogical technologies and integrative approaches in primary education. It discusses effective methods of teaching integrated subjects in primary school, modern approaches, international experience, and their implementation in Uzbekistan's education system.

Keywords: primary education, innovation, integration, pedagogical technology, STEAM, project-based learning.

Boshlang'ich ta'lim — bu o'quvchi shaxsini shakllantirishning eng muhim bosqichi bo'lib, uning keyingi ta'lim jarayoni uchun poydevor yaratadi. Shu bois ushbu bosqichda qo'llaniladigan metod va texnologiyalar kelajak ta'lim samaradorligini belgilab beradi. Bugungi kunda ta'limda innovatsiyalarni keng joriy etish, fanlararo integratsiyani kuchaytirish va o'quv jarayonini kompetensiyaga yo'naltirish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayoniga interaktiv metodlarni, axborot-kommunikatsiya vositalarini, loyihaviy ishlashni olib kirsam, integratsiya esa fanlar o'rtasidagi aloqalarni kuchaytirib, bilimlarni yaxlit tizim sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois, boshlang'ich ta'limda innovatsiya va integratsiya uyg'unligi o'quvchilarni zamonaviy dunyo talablariga javob beradigan shaxs sifatida tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

"Innovatsiya" atamasi lotincha innovatio so'zidan olingan bo'lib, "yangilanish", "yangicha yondashuv" ma'nolarini bildiradi. Ta'lim tizimida innovatsion yondashuv — bu o'quv jarayonini zamonaviy talablar asosida tashkil etish, ilg'or pedagogik texnologiyalarni joriy etish va o'quvchilarda mustaqil, kreativ tafakkurni shakllantirishni anglatadi.

“Integratsiya” lotincha integratio soʻzidan olingan boʻlib, “birlashtirish”, “yaxlitlash” maʼnolarini bildiradi. Taʼlim jarayonida integratsiya — bu turli fanlar mazmunini uygʻunlashtirish, ular oʻrtasida oʻzaro aloqadorlikni taʼminlash va bilimlarni yaxlit tizim sifatida shakllantirish demakdir.

Boshlangʻich taʼlimda integratsiya turli shakllarda amalga oshirilishi mumkin:

Mazmuniy integratsiya – fanlarning oʻxshash mavzularini birlashtirib oʻqitish (masalan, tabiatshunoslik va matematika).

Metodik integratsiya – bir xil metod va usullarni turli fanlarda qoʻllash.

Texnologik integratsiya – axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali turli fanlarni uygʻunlashtirish.

Kompleks integratsiya – loyihalar, tajribalar va oʻyinlar orqali bir necha fanlarni birgalikda oʻqitish.

Taʼlim jarayonida integratsiya — bu zamonaviy pedagogikaning asosiy tamoyillaridan biri. U boshlangʻich taʼlimda bilimlarni yaxlit tizim sifatida oʻzlashtirishga yordam beradi, darslarni samarali qiladi va bolalarni hayotiy tajribaga yaqinlashtiradi.

Boshlangʻich taʼlim dasturlarida oʻquv fanlari oʻzaro aloqador. Shu sababli darslarni samarali tashkil qilishda fanlararo bogʻlanishlarni mustahkamlash muhim ahamiyatga ega. Masalan:

Matematika va tabiatshunoslik – uzunlik, ogʻirlik va hajm tushunchalarini oʻsimlik va hayvonot dunyosi bilan bogʻlab oʻqitish.

Oʻqish va ona tili – tabiat hodisalari yoki tarixiy voqealar haqida matnlar oʻqib, ularni tahlil qilish va yozma nutq bilan uygʻunlashtirish.

Texnologiya va sanʼat – buyum yasash jarayonini chizmachilik bilan bogʻlash.

Oʻqituvchi bir nechta fan elementlarini birlashtirib, bitta dars mashgʻulotida qoʻllashi mumkin. Masalan:

“Tabiatdagi suv aylanishi” mavzusida matematika darsida suv hajmini oʻlchash, tabiatshunoslikda suvning aylanish jarayonini tushuntirish, ona tili darsida esa suv haqidagi badiiy matnlarni oʻqish.

“Oziq-ovqat mahsulotlari” mavzusida texnologiya darsida taom tayyorlash, matematika darsida ingredientlarni oʻlchash, tabiatshunoslikda esa ovqatlanish gigiyenasini oʻrganish.

Loyiha ishlari oʻquvchilarni bir vaqtning oʻzida bir nechta fanlardan foydalanishga undaydi. Masalan, “Mening bogʻim” loyihasi doirasida:

Tabiatshunoslik darsida oʻsimliklarni oʻrganish,

Matematika darsida yer maydonini hisoblash,

Texnologiya darsida bogʻ maketini yasash,

Oʻqish darsida bogʻ haqida matnlar oʻqish va yozish.

Boshlangʻich taʼlim fanlarini integratsiyalashning samarali yoʻllari — bu fanlararo bogʻlanish, integratsiyalashgan darslar, loyiha faoliyati, AKT vositalaridan foydalanish va oʻyin metodlari orqali amalga oshiriladi. Bu jarayon oʻquvchilarning bilimlarini mustahkamlash, tafakkurini kengaytirish va taʼlimni qiziqarli qilishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, Boshlangʻich taʼlimda innovatsiya va integratsiya jarayonlarini joriy etish bugungi kun taʼlimining eng muhim talablaridan biridir. Chunki bu bosqichda qoʻyilgan poydevor bolaning keyingi taʼlimdagi muvaffaqiyati va shaxs sifatida shakllanishida

hal qiluvchi rol o'ynaydi. Innovatsion pedagogik texnologiyalar — loyiha asosida ta'lim, AKTdan foydalanish, STEAM yondashuvi — boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilimlarni qiziqarli, samarali va amaliy faoliyat bilan bog'liq tarzda o'zlashtirishiga imkon beradi. Integratsion yondashuv esa fanlarni bir-biriga bog'liq holda o'rgatib, bilimlarni yaxlit tizim sifatida shakllantirishga yordam beradi. Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, integratsiya va innovatsion texnologiyalarni uyg'unlashtirish o'quvchilarni ijodkor, mustaqil fikrlovchi va global miqyosda raqobatbardosh shaxs sifatida tarbiyalaydi. O'zbekiston ta'limida ham mazkur yondashuvlar bosqichma-bosqich joriy etilib, samarali natijalar bermoqda. Shunday qilib, boshlang'ich ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi ta'lim sifati va samaradorligini oshirish, yosh avlodni kelajak hayotiga puxta tayyorlashning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Avliyoqulov N.H., Musayev B.A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Nishonova Z.M. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
3. Xoliqberdiyev K., To'xtayeva M. Boshlang'ich ta'lim metodikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2021.
4. Meliyeva, D. O. (2025). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash ko'nikmalarini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish mexanizmi. *Inter education & global study*, (2), 320–328.
5. Мелиева, Д. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirishning davlat miqyosidagi ahamiyati. *Журнал универсальных научных исследований*, 2(5), 1106–1108.
6. Jalolov J., Usmonov B. Pedagogika asoslari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2018.
7. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Fan, 2017.